

LBRIS

We know
books

Max Gallo

seria

ROMANII

volumul 3

TITUS

Martiriul evreilor

editura rao

LIBRIS

We know
books

PARTEA ÎNTÂI

Eu, Serenus, cetățean al Romei, încep aici ultima parte din *Analele vieții mele*.

Iată că au trecut aproape doi ani de la moartea împăratului Titus.

L-am slujit și am știință de ceea ce îi datorează Imperiul.

Însă fratele său, Domițian, care i-a urmat la tron, se străduiește să-i șteargă numele din memoria Romei.

Dar el este, totuși, cel pe care inscripțiile gravate pe arcele de triumf amintesc că „a supus poporul evreu și a distrus cetatea Ierusalimului pe care cu toții, odinioară, generali, regi și popoare, fte eșuaseră în încercarea lor de a o cuceri, fie renunțaseră să o mai cucerească“.

Un împărat invidios poate dispune ca aceste fraze să fie distruse.

Dar, dacă zeul căruia mă închin îmi dă voința și tăria de a duce la bun sfârșit aceste *Anale*, ele vor fi un monument închinat întru vecie oamenilor și în amintirea împăratului Titus.

Îi voi arăta viciile și greșelile, cruzimea și lașitățile, dar și probitatea, generozitatea și curajul.

Vreau să fie așezat la locul convenit între împărații Romei.

Când l-am cunoscut, era doar legatul legiunii a XV-a Apollinaris, a cărei tabără se întindea în delta Nilului, la porțile Alexandriei, orientala și maiestuoasa, vestita și savanta, cel de-al doilea oraș al Imperiului, cea pizmuită de Roma.

Pe atunci, Titus avea doar douăzeci și șapte de ani, iar eu abia cincizeci.

Nero încă mai era la domnie. Străbătea Grecia, trecând de la un teatru la un circ, declamând sau conducând un car, avid de trofee și de aclamații, visând, de asemenea, să pornească, la fel ca Alexandru, o mare expediție victorioasă spre Ind care l-ar face, pentru vremurile trecute și cele viitoare, cel mai glorios dintre împărații neamului omenesc.

Numai că în Iudeea și Galileea, evreii se răsculară.

Era ca și cum un centurion înarmat cu cele două spade ale sale, cu pieptul mulat de platoșa aurită, ar fi primit o săgeată în picior. Nu era învins, dar nu putea înainta decât șchiopătând, temându-se ca nu cumva rana să se înrăutățească, și tot piciorul, apoi întregul trup să-i putrezească.

Fiindcă rebeliunea evreilor își putea răspândi otrava în tot Orientul.

Erau prezenți în fiecare oraș.

Chiar la Roma, mai multe zeci de mii de evrei populau cartierele de pe malul drept al Tibrului.

Cei care îi urau profitau de răzvrătirea Galileei și a Iudeei împotriva Romei pentru a-i batjocori, persecuta, asasina.

La Roma erau disprețuiți și umăriți. În Antiohia, cel de-al treilea oraș al Imperiului, erau masacrați. Din Cezareea, marele port al Galileei, erau expulzați.

Prefectul Alexandriei, Tiberiu Alexandru, un evreu apostat, lăsase să fie uciși de către locuitori și legiunile sale cincizeci de mii dintre ei.

Peste tot, ordinea din Imperiu era tulburată.

Când Nero a aflat aceste vești, mă aflam cu el în Grecia.

Am văzut cum chipul buhăit i se strâmba, iar decepția, teama și mânia schimonosindu-i trăsăturile.

Această răzvrătire a evreilor și consecințele ei îi întunecau triumful de actor, împiedicându-l să meargă în fruntea legiunilor pe urmele lui Alexandru.

S-a mâniat.

Acest popor răzvrătit trebuia redus la tăcere, trebuiau recucerite orașele din Iudeea și Galileea și era necesar să se termine odată cu acest Ierusalim orgolios unde odinioară Irod, regele evreilor, ridicase un templu, masiv ca o fortăreață, întru slăvirea zeului poporului său, nevăzutul și unicul pretins a fi mai mare decât toate divinitățile Greciei, Romei și ale Orientului.

Nero l-a însărcinat pe Vespasian să restabilească pretutindeni pacea romană.

Acest general, care luptase victorios în Britania, trebuia să ia comanda legiunilor a V-a și a X-a, să treacă strâmtoarea Helespontului și să ajungă în Galileea.

Aici i se va alătura fiul său, Titus, desemnat ca legat al legiunii a XV-a.

Într-o dimineață de iarnă, pe când hula cețoasă se spârgea, mugind, de digurile portului Passos, m-am imbarcat alături de Titus pe o triemă care pornea spre Alexandria unde ne aștepta legiunea a XV-a.

La început, m-am ferit de Titus.

Când am trecut pasarella tiramei, printr-un semn m-a chemat la el.

Stătea la pupa, în picioare, pe platforma de comandă care, înconjurată de o balustradă, se afla deasupra punții galerei. Era înconjurat de centurioni și de tribunul Placidus pe care îl cunoșteam. Vântul le flutura mantiile și le vedeam trupurile vânoase, torsurile musculoase, mâinile zdravene ținându-se de balustradă, fiindcă tocmai se dăduse drumul la amare, iar nava începuse deja să se legene. Hula de iarnă era puternică, pătrunzând până în port, iar traversarea se anunța periculoasă în acest anotimp.

În timp ce înaintam spre platformă, i-am zărit lângă Titus pe doi tineri cu fețe spăne și capetele rase. Pe sub mantiile lor negre, purtau tunici lungi dintr-o țesătură fină, cu mâneci scurte și larg deschise la piept. Se ghicea astfel că atât trupurile, cât și fețele le erau epilate.

De fiecare dată când galera era ridicată și stătea nemișcată pe coama unui val, fără ca lopețile să reușească să se afunde în apa atât de cenușie încât părea neagră, cei doi efebi scoteau mici chicote feminine.

Mi-am adus aminte de zvonurile care, la Roma, îl descriau pe Titus drept unul dintre dezmățații crescuți la palatul imperial

și din care Nero își făcuse tovarășii de viciu. Se spunea chiar că Titus îl întrecea pe împărat în perversitate și cruzime, și că acest gust pentru desfrâu îl salvase de la moarte.

Fusese prietenul lui Britannicus, dar Nero nu a vrut să-l condamne. Iar Titus doar se îmbolnăvise fiindcă gustase din mâncărurile otrăvite care îl aveau ca destinatar pe fratele împăratului. Britannicus murise, însă Nero a trimis grabnic câțiva medici la căpătâiul lui Titus nu pentru a-l da gata – să-i taie venele așa cum adeseori erau însărcinați să o facă –, ci pentru a-l vindeca.

Aceștia veniseră, iar Titus începuse din nou să străbată, în tovărășia lui Nero, străduțele din Roma, afundându-se în cloaca tavernelor și a lupanarelor. Și pe el suferința altora îl excita.

În schimb, Nero, căruia îi plăcea să-și schimbe partenerul, îl trimisese ca tribun pe lângă legiunile care luptau în Britania și Germania.

Aici se distinsese alături de tatăl său, Flavius Vespasian. Revenit la Roma, păruse și mai atras de toate perversiunile. Se zicea că în fiecare noapte se folosea de mai multe tinere și tineri cărora, ca și împăratul, le impunea acuplări ciudate, amestecându-și trupul printre ale lor.

Și tocmai pe omul acesta trebuia să-l slujesc eu!

S-a apropiat de mine, cu picioarele depărtate ca să-și păstreze echilibrul, prinzând și strângându-mi îndelung brațul, strigând, ca să acopere furia vântului, că era fericit și mândru să aibă pe lângă el un filosof pentru a înfrunta un popor ce se pretindea învâțat. Ruliul ne-a aruncat unul într-altul.

– Erai prietenul lui Seneca, mi-a șoptit, sprijinindu-se de mine.

Apoi, în clipa în care ne depărtam, dar fără a-mi da drumul la braț, a adăugat cu un glas batjocoritor:

– Iar tu ești viu! Zeii sunt cu tine, Serenus! Iată o prevestire de bun-augur pentru războiul nostru împotriva evreilor.

M-a privit țintă, iar eu mi-am lăsat ochii în jos, simțindu-mă vinovat că i-am supraviețuit maestrului meu Seneca și temându-mă de bănuiala de a fi reușit asta prin trădare, devenind unul dintre delatorii lui Nero.

Dar nu i-am răspuns lui Titus.

Intensitatea privirii sale, zâmbetul, frumusețea lui mă tulburau și mă nelinișteau. Presimțeam că se folosea de ele ca de o otravă îndelung rafinată, sigur de puterea lui de seducție.

Avea un chip cu trăsături regulate și energice, pe care totuși se citea o grație aproape feminină. Părul negru îi acoperea fruntea cu bucle mărunte. Ochii adânciți, dar mari, păreau, în comparație cu pielea mată, mai albaștri decât în realitate.

Am ajuns în largul mării, iar ramele se zbateau adesea în gol, atât de înalte erau valurile și crestele lor albe și ascuțite. Apoi, după câteva clipe, timp în care galera părea nemișcată, trirema recădea, cu puntea și platforma măturate de spumă, apa invadând vasul din adâncul căruia răsunau strigătele înnebunite ale văslașilor, fiindcă nici unul nu ar fi supraviețuit naufragiului.

Ținându-se de balustradă, Titus stătea cu fața în vânt și trupul încordat. Așa semăna cu tatăl său, Flavius Vespasian, care, atunci când m-am prezentat în fața lui ca să fac parte din statul-major, mă făcuse să mă gândesc la un bătrân copac noduros, cu ramuri scurte, dar pe care nici un fel de vânt nu l-ar putea smulge din pământ sau rupe. Era un general de cincizeci și șapte de ani cu silueta și mersul unui centurion.

Mai tânăr cu treizeci de ani, Titus avea deja această alură: umeri largi, iar coapsele și gambele groase. Însă chipul acestui soldat, privirea sa erau ale unei ființe agere, nu doar șirete și ascunse, ca un om pe care războiul îl avertizase asupra tuturor vicleniilor omenești, ci ale unui strateg abil și chibzuit care a

trebuia să-și înfrunte dușmanii nu numai pe câmpul de luptă, ci și în sălile palatului lui Nero, unde cruzimii războiului i se adăugau perfidiile și intrigile rivalilor și curtenilor.

Acest lucru i se vedea pe fața care nu avea nimic din trăsăturile tatălui său, însă mult din cele ale mamei, Domitillia, moartă, ale cărei frumusețe și farmec mi-au fost lăudate și de care ea se folosise din plin înainte de a se căsători cu Flavius Vespasian.

M-am gândit la această femeie văzându-l pe Titus alungit în cabina pe care o ocupa sub platformă. Cu o mișcare din cap, i-a alungat pe cei doi tineri culcați la picioarele sale ca niște câini dresați.

S-a ridicat, și-a încrucișat mâinile la ceafă, balansându-și trupul odată cu balansarea galerei.

Furtuna de iarnă care ne-a zbuciumat timp de trei zile se potolise, hula devenind tot mai domoală, valurile – mai puțin înverșunate, iar marea – adormită sub ploaia care, de când slăbise vântul, înghițise cerul și închisese orizontul.

Titus i-a urmărit cu privirea pe cei doi efebi epilați care ieșeau din cabină.

– Nu iubești plăcerea, Serenus, a spus el, și deci nici viața. Dar poate că, asemenea câtorva nebuni orientali, crezi în înviere? La Roma, delatorii pretindeau că Seneca, stoicul, devenise un discipol al lui Hristos. Faci și tu parte din această sectă evreiască?

A zâmbit, întinzându-și brațele.

– Ce știi despre evrei? Mi se spune că în templele lor slăvesc un cap de măgar, că îngrășă copiii grecilor și ai romanilor pentru a le tăia gâtul și a se ghiftui în ziua lor de sărbătoare.

Și-a dus mâna la sex, schimonosindu-se.

— Și ideea asta de a-și tăia capătul falusului, de a-și face circumcizie... așa e, nu?

S-a aplecat spre mine.

— Ești cumva circumcis, Serenus?

A râs, dându-și capul pe spate.

— Se zice, reluă el, că unii dintre discipolii lui Hristos nu sunt circumciși.

Se strâmbă cu dispreț.

— Evreii sunt ciudați. Nu-s niște barbari precum cei cu care m-am luptat în Britania și Germania. Sunt mai mândri și mai învățați ca grecii. Se cred superiori tuturor popoarelor. Și, totuși, nu au destulă inteligență pentru a înțelege — a strâns pumnul stâng — că legiunile noastre îi vor strivi ca pe o pasăre pe care aș strânge-o în mână. Le-am lăsat regele — pe Agrippa —, preoții, o regină — Berenice —, dispun după bunul plac de templele lor. Unii dintre ei au devenit cetățeni romani. Sunt cu miile la Roma. Își practică religia așa cum doresc...

— Sunt uciși, crucificați, am murmurat eu.

— Îi aperi, Serenus?

Glasul îi era mai mult încărcat de mirare și curiozitate decât de mânie.

Atunci i-am spus cele ce știam despre evrei.

Am început să-i cunosc citind *Istoria războiului sclavagist al lui Spartacus*, scrisă de strămoșul meu, Gaius Fuscus Salinator. Operă în care făcea elogiul unui om înțelept, religios și învățat, Jair Vindecătorul, născut în Iudeea și pe care îl primise în vila sa de la Capua, aceeași în care îmi scriu eu *Analele*.

De-a lungul vieții mele petrecute la Roma, aflasem că un preot evreu, Iosif Ben Matthias, o întâlnise pe Poppea, împărăteasa, despre care se spunea că se convertise la religia evreilor.

Acest Iosif îl vizitase pe Seneca, iar maestrul meu fusese puternic impresionat de cunoștințele acestui tânăr care îi citise pe greci și venise la Roma pentru a obține eliberarea preoților evrei închiși. Grație Poppee, reușise în misiunea sa. Fusese ajutat și de mimul Alityrus, pe care Nero îl admira, îl copleșea cu daruri și îl invidia.

Asistasem la mai multe reprezentații ale sale. Romanii îl aclamau, iar în loja imperială îi văzusem pe regele Iudeei, Agrippa, și pe sora sa Berenice, primiți și onorați ca niște suverani legitimi.

Dar, în Iudeea, procuratorul Gessius Florus și guvernatorul Siriei, Cessius Gallus, îi trataseră pe evrei, unul dintre cele mai vechi popoare de pe pământ, ca pe niște barbari. Florus îi umilia. Romanii îi lăsaseră să fie persecutați de siriienii și arabii din Antiohia sau Cezareea. Chiar și legionarii participaseră la prădarea bunurilor lor. Florus își băgase mâinile în comoara de la Templul din Ierusalim. Pusese să fie biciuiți și răstigniți cei care protestau, iar în piața de sus a Ierusalimului legionarii săi ucisese peste trei mii de evrei, dintre care unii erau cetățeni romani. Copiii fuseseră spintecați, femeile violate, și însăși regina Berenice, care îl implorase, cu picioarele goale și rasă în cap, pe Gessius Florus să ordone încetarea masacrului, fusese insultată, amenințată cu moartea și fusese nevoită să se refugieze în palatul ei sub protecția gărzilor.

Iată ce știam despre evrei.

Titus rămăsese tăcut, pe jumătate alungit în cușeta sa, fără să-și lua ochii de la mine, părând să aștepte alte mărturii.

I-am împărțit atunci ceea ce aș fi vrut să tănuiesc: că poporul evreu, cel mai religios dintre popoare, aștepta venirea unui Mesia, un trimis al dumnezeului lor, Iahve. Iar unii dintre ei îl recunoscuseră în persoana lui Hristos, care fusese crucificat, la

cererea preoților evrei, de guvernatorul Pontiu Pilat, sub domnia împăratului Tiberiu.

N-am spus că mă rugam lui Hristos.

Titus s-a ridicat. Mic cum era, putea sta drept în cabina scundă. Se plimba cu mâinile la spate, cu trupul ușor aplecat în spate, ceea ce făcea să i se vadă rotunjimea pântecului. S-a oprit și s-a aplecat spre mine:

– Nero i-a destituit pe Gessius Florus și pe Cessius Gallus, a mormăit el.

Apoi s-a îndreptat, și-a încrucișat brațele și a adăugat cu voce tare:

– Reprezentanții Romei pot comite nedreptăți și crime, iar greșelile lor trebuie pedepsite. Însă Roma nu trebuie niciodată acuzată de popoarele pe care le-a învins. Roma nu poate accepta să fie judecată. Popoarele care i se ridică împotriva trebuie pedepsite. Cei care vor continua să se împotrivescă vor avea soarta sclavilor lui Spartacus. O cunoști, Serenus. Și eu am citit *Istoria* scrisă de strămoșul tău. Dacă nu cer îndurare, dacă nu depun armele, evreii vor fi făcuți sclavi, alungați din regatul lor, împărștiați. Își vor pierde pământurile, iar templele și orașele le vor fi distruse. Acesta este dreptul Romei, iar datoria noastră este de a-l face să triumfe.

Titus s-a uitat la mine, lăsându-și puțin capul pe umăr, ca pentru a fi sigur că îi înțelesesem bine vorbele, apoi, brusc, m-a apucat de braț și m-a scos din cabină spre prova galerei.

La marginea mării acum era liniște, la orizontul aurit al apusului, am zărit Alexandria.

Titus și-a înfipt adânc degetele în umărul meu.

– Roma deține toate astea! murmură el.

Am deslușit insulele Pharos și farul ei alb, apoi navele din emporiu care se aliniau de-a lungul cheiurilor Portului Mare. Am văzut domul muzeului și al bibliotecii, colonadele palatului regal și, mai încolo, în mijlocul îngrămădirii de construcții, zidurile înalte ale Marelui Circ spre care păreau să se îndrepte străzile largi ce străbăteau orașul.

Galera aluneca ușor. Vâslele păreau să se adâncească fără efort în apa ca oglinda, prin care etrava tăia o brazdă adâncă ce se lărgea până se pierdea undeva departe, lăsând în urmă doar câteva valuri pe care soarele în apus le iriza.

– Alexandru, Cezar..., a repetat de câteva ori Titus.

S-a întors către mine, lăsându-și, grele, mâinile pe umerii mei. Era mai mic decât mine, încă atât de tânăr, abia douăzeci și șapte de ani, iar eu aveam cincizeci, și totuși m-am înclinat în fața lui, l-am ascultat de parcă mi-ar fi fost frate mai mare, domnându-mă cu știința sa, cu înțelepciunea și talia sa. Era reprezentantul Romei. Purta spada puterii sale. Îi comanda pe legionari. Roma îl făcea mare.

– Orașul lui Alexandru a devenit cel al lui Cezar, a reluat Titus.

S-a îndepărtat, aplecându-se peste etravă, apoi a revenit.

– Vezi-i pe evreii din Alexandria, Serenus. Amintește-le care este voința Romei. Spune-le că vom distruge Galileea și Iudeea și că nu există decât o singură scăpare pentru poporul lor: supunerea față de Roma. Să trimită mesageri la Ierusalim, să le bage mințile în cap acestor smintiți care s-au ridicat împotriva legiunilor!

M-a bătut ușor pe umăr.

– Altfel, evreii din Iudeea și Galileea vor suferi zadarnic, fiindcă vor fi învinși și vor muri. Iar lumea își va aminti doar de victoriile lui Vespasian, Titus și de gloria Romei!